herpy

KAMÆLEONER

## Matschie's Two-horned Chameleon

# *Kinyongia matschiei*

*Kinyongia matschiei* er den største art i slægten *Kinyongia*, en kamæleon med et par fremstående næsehorn og en lang gribehale fra skovene i Østusambara i Tanzania. Den er sky, truet i naturen og meget sjælden i fangenskab, så der findes kun lidt pasningsviden.

Familie: Chamaeleonidae  Tidligere navn: *Chamaeleon matschiei; Chamaeleon fischeri matschiei*

**SPECIFIKATIONER**

### DYRET

| | |
|---|---|
| Voksenstørrelse | **36-41 cm**<br>total længde inkl. hale |
| Levetid | **5-8 år** |
| Aktiv | **Dag** |
| Levevis | **Træboende** |
| Biotop | **Regnskov og bjergskov** |
| Sværhedsgrad | **Ekspert** |

### PASNING

| | |
|---|---|
| Min. terrarie | **90 × 60 × 150 cm**<br>L × B × H til 1 voksent dyr |
| Temperatur, dag | **20-25 °C** |
| Hotspot | **26-28 °C** |
| Temperatur, nat | **12-16 °C** |
| Luftfugtighed | **50-100 %** |
| Vand | **Ingen vandskål** |
| UVB | **Nødvendig**<br>Ferguson-zone 2 |
| Kost | **Insekter** |
| Holdes | **Enkeltvis** |

### AVL

| | |
|---|---|
| Formering | **Æglæggende** |
| Kuldstørrelse | **12-20 æg** |
| Inkubation | **390-400 dage**<br>ved 20-22 °C |

### BESKYTTELSE OG PAPIRER

| | |
|---|---|
| CITES | **Appendiks II** |
| EU-bilag | **Bilag B** |
| IUCN | **Truet (EN)** |

Arten står på CITES liste II og i EU's bilag B (forordning 338/97), som alle kamæleoner af slægten *Kinyongia*. Handel over grænser kræver derfor CITES- og EU-dokumenter, som i Danmark udstedes af Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV). Spørg sælger om dokumentation for dyrets herkomst. Ingen kamæleoner er forbudt for private i Danmark (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015), så de almindelige regler gælder.

## Om arten

*Kinyongia matschiei* er en stor, kraftigt bygget kamæleon og den største art i slægten *Kinyongia*. Hannerne bliver op til 41 cm inklusive hale, hunnerne op til 36 cm. Arten har et par lange, flade næsehorn, der sidder parallelt eller svagt spredt. De er længst hos hannen, hvor de kan nå omkring 20 mm, og meget kortere hos hunnen. Halen er lang og kan gribe om grene. Grundfarven er grøn, og farven skifter med humør, lys og temperatur.

Arten blev beskrevet af Franz Werner i 1895 efter dyr fra Derema i Østusambara og er opkaldt efter zoologen Paul Matschie. I mange år blev den regnet for en underart af *Kinyongia fischeri*, men den hører til en egen art, som kun lever i Østusambara. *Kinyongia vosseleri* lever i samme skove og ligner den så meget, at de er svære at kende fra hinanden. Den afgørende forskel er, at hunnen hos *K. matschiei* har næsehorn, mens hunnen hos *K. vosseleri* mangler dem.

Arten er hurtig, nysgerrig og aktiv, men også sky. Den skjuler sig gerne i tæt bevoksning. *K. matschiei* har aldrig været udbredt i fangenskab. Tanzania eksporterer ikke længere vilde kamæleoner, og arten findes næsten ikke i europæiske avlsgrupper. Den er en art for meget erfarne kamæleonholdere. For en kamæleon er den langlivet: dyr, der kommer ind som voksne, kan leve mindst fem år i fangenskab.

## Udbredelse og levested

*Kinyongia matschiei* findes kun i Østusambara-bjergene i det nordøstlige Tanzania. Typelokaliteten er Derema, og arten lever op til omkring 1.500 m over havet. Udbredelsen dækker omkring 800 km² isolerede skovpletter, men det område, hvor arten reelt forekommer, er under 300 km².

Bestanden er i tilbagegang, fordi skoven bliver ryddet. *K. matschiei* kan ses i forstyrret skov ved skovkanten, men ikke i fuldt omlagte områder som plantager. I Vestusambara findes den nært beslægtede *Kinyongia multituberculata*, og i Østusambara deler *Kinyongia vosseleri*, *Kinyongia tenuis* og *Trioceros deremensis* levested med arten.

> **Oprindelig udbredelse:** Tanzania.

### LEVESTED

Arten lever i fugtig skov i Østusambara, fra lavere skråninger op til omkring 1.500 m. Den er knyttet til træer og buske og færdes i den tætte undervækst og i trækronernes nederste lag, hvor den sover på tynde grene om natten. Skoven er fugtig og ofte tåget, med mild luft om dagen og køligere nætter.

Præcise klimadata for arten er ikke dokumenteret. Skovtypen er den samme som hos andre kamæleoner i østafrikanske bjergskove: høj luftfugtighed, regelmæssig regn eller tåge og en tydelig forskel mellem dag og nat. Det er det klima, et terrarie skal efterligne.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

## Pasning

### TERRARIET

Der findes kun lidt viden om pasningen af *Kinyongia matschiei*. Klimaet i Østusambara er fugtigt og mildt med kølige nætter, og arten har samme krav som andre bjergkamæleoner. Tallene for temperatur, lys og foder er lånt fra *Trioceros jacksonii*. *Kinyongia fischeri* og *Kinyongia multituberculata* er nære slægtninge med samme behov, og *Kinyongia tenuis* og *Trioceros deremensis* lever i de samme skove.

Et voksent dyr skal have et højt, godt ventileret terrarie på mindst 90 × 60 × 150 cm (længde × bredde × højde). Arten er den største i slægten, bevæger sig meget og er hurtig, så større er bedre. Et netterrarie giver den friske luft, som kamæleoner har brug for, og tåler de daglige forstøvninger bedre end glas, mens et terrarie med glasfront og netlåg holder fugten bedre i tørre rum. Uanset typen skal luften kunne skifte, ellers samles der stillestående luft og bakterier, som giver luftvejsinfektioner.

Indretningen skal være tæt og grøn. Arten er sky og kræver meget dækning, ellers stresser den. Fyld terrariet med levende planter, fx ficus og schefflera, og med skråtstillede grene i forskellige tykkelser, så dyret kan klatre og skjule sig. Hold mindst to tredjedele af volumenet bevokset. Sæt gerne uigennemsigtige plader på siderne, så dyret ikke kan se ud, og lav et lille kighul til kontrol. Bunden dækkes af et let dræn, så vandet kan løbe af, fx lecakugler under jord og bark, og en dryppebakke samler spild. Ingen sand eller småsten, som dyret kan komme til at sluge.

Hold kun ét dyr i hvert terrarie. Arten er enlig og stresses af synskontakt med artsfæller, så to dyr skal stå i hvert sit terrarie uden kig til hinanden.

### TEMPERATUR

Om dagen skal terrariet holde 20-25 °C. Over en grenet solplads i den øverste del af terrariet må overfladen nå 26-28 °C i få timer om morgenen og eftermiddagen. Arten lever i bjergskov og tåler ikke høj varme, så temperaturen må aldrig komme over 28 °C. Om natten skal den falde til 12-16 °C, og denne forskel mellem dag og nat er vigtig for dyrets velbefindende. Slå varmen fra om natten.

Brug en varmelampe med keramisk fatning uden for terrariet, så dyret ikke kan røre pæren. Mål med et digitalt termometer både øverst og nederst og med et infrarødt termometer på solpladsen. Søger dyret mod bunden og gaber, er det for varmt. Sidder det sammenkrøbet og mørkt og sover om dagen, er det for koldt.

Læs mere: Varme og temperatur

### LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal svinge. Om natten skal den være tæt på 100 %, og om dagen må den falde til omkring 50 %, så terrariet tørrer af. Konstant høj fugtighed giver skimmel og luftvejsinfektioner. Hold terrariet fugtigt med en daglig forstøvning om morgenen og om aftenen, hver mindst et minut, og suppler gerne med en tågemaskine om natten. Afbryd tågemaskinen, mens varmelampen er tændt, ellers kan luften blive for varm. Brug destilleret eller osmosevand i tågemaskinen og rengør den hver uge.

Arten drikker ikke af skåle, men af vanddråber på blade. Et dryp- eller regnanlæg, der giver dråber på bladene i flere minutter ad gangen, er den sikreste måde at give vand på. Vand i form af dråber er afgørende for væskebalancen, og dehydrering er en af de hyppigste årsager til sygdom hos kamæleoner. Tegn er indsunkne øjne, tør hud og sejt, gult urat.

### LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og skal have kraftigt lys 11-12 timer om dagen. Sæt et eller to T5 HO-rør på 6.500 K eller en kraftig LED-lampe til planter over terrariet. Det giver lys til planterne og klare farver hos dyret.

UVB er nødvendigt hos dagaktive kamæleoner, fordi det giver vitamin D3 og forebygger knoglesygdom. Arten er skovlevende og hører til omkring Ferguson-zone 2: et T5 HO-rør på 6-7 % over solpladsen i et reflekterende armatur. Målet er et UV-indeks på 2-3 ved dyrets ryg på solpladsen og lavere længere nede. Rør og dyr skal kun adskilles af net, for UVB går ikke gennem glas eller plast. Afstanden afhænger af rør og net og bør kontrolleres med en UV-måler. Skift UVB-røret hvert år, også selv om det stadig lyser.

Læs mere: Lys og UVB Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

### FODER

*Kinyongia matschiei* æder insekter. Arten tager alt, hvad der kan være i munden, og er særlig glad for silkeorme. Giv en varieret kost af fårekyllinger, græshopper, dubia-kakerlakker, silkeorme, hvepselarver, sorte soldaterfluers larver, hornorme og andre bløde insekter. Melorme, superorme og voksorme gives kun som lejlighedsvis godbid. Insekterne må højst være lige så store som afstanden mellem dyrets øjne.

Giv nyklækkede og unge dyr foder to gange om dagen i så store mængder, som de vil æde. Voksne dyr får 6-8 insekter hver anden dag, justeret efter vægt. Har dyret tendens til fedme, skæres der ned. Vej dyret hver måned.

Støv insekterne med kalk uden D3 ved de fleste fodringer og med et multivitamin med retinol (ikke betacaroten) en gang imellem. Giv insekterne næringsrigt foder i mindst et døgn før fodring (gutload). Brug opdrættede insekter og aldrig fangede. Kamæleoner drikker ikke af skåle, så vand gives som dråber (se Fugt).

Læs mere: Foderdyr: hold og avl

### ADFÆRD OG HÅNDTERING

*Kinyongia matschiei* er sky og stresses let. Når arten er bange, bliver farven mørk og stribet, og dyret gemmer sig i løvet eller kryber ned af en gren. Hold stille og rolige omgivelser, og stil terrariet, så dyret ikke kan se ud i stuen hele dagen.

Håndtering er ikke nødvendig og bør begrænses til nødvendig pleje og dyrlægebesøg. Kamæleoner har ikke gavn af at blive klappet. Når dyret skal flyttes, så lad det gå over på din hånd i stedet for at gribe fat. Giv fred og rolige bevægelser.

Arten bevæger sig meget og er hurtig. Den skal derfor have plads til at klatre rundt, og et dyr, der hele tiden løber langs nettet, tyder på stress eller et terrarie, der er for lille. Hold ét dyr pr. terrarie.

Nye dyr skal have undersøgt afføringen for parasitter og behandles efter behov. Når parasitterne er væk, er arten en hårdfør kamæleon.

## Avl

### KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen er større end hunnen og har længere næsehorn: hos hannen kan de nå omkring 20 mm, og hos hunnen er de meget kortere. Kønnet ses derfor tydeligt på hornene, men også på halebasen, som er bredere hos hannen. Alder og størrelse ved kønsmodenhed er ikke dokumenteret hos arten.

### PARRING

Parring og forberedelse er ikke dokumenteret hos arten. Hos nært beslægtede bjergkamæleoner holdes hannen og hunnen i hvert sit terrarie og samles kun kort, når hunnen er modtagelig. Hunnen viser, at hun ikke vil parres, ved at blive mørk og åbne munden. Hannen skal tages væk, hvis hun viser tydelige tegn på stress.

### ÆGLÆGNING OG KULD

Arten lægger æg. Drægtigheden varer omkring to måneder. Kuldstørrelsen er ikke dokumenteret for arten; tallet i faktaboksen, 12-20 æg, er lånt fra *Kinyongia fischeri*. En drægtig hun skal have en spand eller en kasse med 30-40 cm fugtig, løs jord, hvor hun kan grave en gang og lægge æggene. Uden egnet sted kan hun holde æggene tilbage, og det kan give livstruende æglægningsvanskeligheder. En drægtig hun har brug for ekstra kalk og rigeligt vand.

### INKUBATION

Æggene ligger i en lukket beholder med fugtig vermiculit eller perlit. De skal være fugtige, men ikke våde, og må ikke vendes. Rugetiden er usædvanligt lang: omkring 13 måneder ved stuetemperatur, omkring 20-22 °C, uden ekstra varme. En mere præcis rugetemperatur er ikke dokumenteret. Ved stabil stuetemperatur klækker næsten alle æg.

Læs mere: Inkubation af æg

### OPDRÆT AF UNGER

Ungerne klækker med en meget lang hale. Opdrættet er ikke dokumenteret for arten. Hos nært beslægtede arter får ungerne et lille netterrarie med tæt bevoksning, dagligt foder af bananfluer (*Drosophila hydei*) og små fårekyllinger i størrelse efter ungernes hoveder, kalk og dryppevand. Hver unge skal sidde alene i sit eget terrarie fra første dag.

## Sundhed og typiske fejl

De fleste sygdomme skyldes forkert miljø: for lidt vand, for lidt UVB, for høj varme eller for ensidigt foder. De typiske problemer er:

- Dehydrering ved for lidt dryp- eller forstøvningsvand. Tegn er indsunkne øjne og sejt, gult urat.
- Knogleskørhed (metabolisk knoglesygdom) ved for lidt UVB og kalk.
- Parasitter, især hos nyindkøbte dyr. Få en afføringsprøve undersøgt hos en dyrlæge og behandl efter behov.
- Luftvejsinfektion ved stillestående luft, konstant fugt eller for kolde nætter. Tegn er åben mund, boblende vejrtrækning og slim.
- Æglægningsvanskeligheder hos hunner, som kræver dyrlæge.

Et sundt dyr har åbne, klare øjne, glat hud, skifter farve naturligt og spiser regelmæssigt. Vej dyret hver måned. Et vægttab på 10 % eller mere tyder på sygdom. Kamæleoner skjuler sygdom, så tag dyret til en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis det holder øjnene lukkede, ikke spiser, taber sig eller sidder mørkt og sammenkrøbet. Arten er truet i naturen, og vildfangede dyr er svækkede af transport, så vælg altid opdrættede dyr.

Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

### Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.